

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การสะสมวัสดุในห้องสมุดแต่ละแห่งนั้น ต้องใช้เวลานานและจำเป็นต้องมีการเก็บรักษาอย่างดี แต่กระนั้นหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร และวัสดุอื่น ๆ ก็ยังชำรุดไปตามกาลเวลา และการใช้ ทั้งนี้เพราะห้องสมุดมิได้เก็บวัสดุไว้อย่างดี แต่ต้องให้บริการแก่ผู้ใช้เป็นประจำ

เมื่อปี พ.ศ. 2419 จอห์น วิลเลียม วอลเลซ (John William Wallace) ประธานสมาคมประวัติศาสตร์ เมืองฟิลาเดลเฟีย ได้กล่าวในที่ประชุมบรรณารักษ์ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการก่อตั้งสมาคมห้องสมุดอเมริกันว่า อีก 100 ปีข้างหน้า คาดว่าจะมีปัญหาเกี่ยวกับหนังสือและการจัดการเกี่ยวกับหนังสือ¹ เป็นเวลาเกือบ 100 ปีต่อมา เอ็ดวิน อี. วิลเลียม (Edwin E. William) ได้เสนอในที่ประชุมประจำปีครั้งที่ 36 ของโรงเรียนบรรณารักษ์เมื่อ พ.ศ. 2512 ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างในห้องสมุดเสื่อมสภาพอยู่ตลอดเวลา ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ดังนั้นจึงควรจะหาวิธีการลดความเสียหายให้ช้าลง²

¹James W. Anderson and Herbert G. Grupp, "The Librarian as Conservator," Library Quarterly 40 (January 1970) : 176.

²Edwin E. William, "Deterioration of the Library Collection Today," Library Quarterly 40 (January 1970) : 3.

การชำรุดเสื่อมสภาพของวัสดุทองสมุกนั้น มีสาเหตุมาจากธรรมชาติของวัสดุและสภาพแวดล้อมในการเก็บรักษา รวมทั้งสาเหตุอื่น ๆ เช่น อากาศชื้น อุณหภูมิ เป็นต้น ในช่วง 100 ปีที่ผ่านมาได้มีการศึกษาวิจัยถึงปัญหาการเสื่อมสภาพและวิธีการสงวนรักษาวัสดุทองสมุก โดยผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการผลิตและการอนุรักษ์ ซึ่งได้แก่ ผู้ผลิต กระดาษ ผู้จัดพิมพ์ ผู้เขียนเล่ม ผู้จัดจำหน่ายวัสดุทางการถ่ายภาพ นักวิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม นักอนุรักษ์ และบุคคลอื่น ๆ

การอนุรักษ์วัสดุทองสมุกในสภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย จึงเป็นเรื่องที่ควรศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะยังขาดข้อมูลที่จำเป็นต่อการอนุรักษ์วัสดุทองสมุกอยู่มาก หากวัสดุทองสมุกได้รับการอนุรักษ์เป็นอย่างดี จะช่วยให้ยืดอายุการใช้งานให้นานออกไป อันเป็นการอำนวยความสะดวกให้บริการแก่ประชาชน และยังเป็นการประหยัดเงินงบประมาณและเวลาซึ่งจะต้องสูญเสียไปในการดำเนินการจัดหาวัสดุมาทดแทนอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1. สภาพการอนุรักษ์วัสดุทองสมุก
2. วิธีการอนุรักษ์วัสดุทองสมุก
3. ความสนใจของบรรณารักษ์ที่มีต่อการอนุรักษ์
4. นโยบายของบรรณารักษ์ด้านการอนุรักษ์
5. ปัญหาการอนุรักษ์วัสดุทองสมุก
6. วิธีการแก้ปัญหาของบรรณารักษ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการอนุรักษ์วัสดุทองสมุกในเขตกรุงเทพมหานครนั้น วัสดุทองสมุกที่วิจัยเป็นวัสดุที่เป็นกระดาษ ซึ่งได้แก่ หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ และจุลสาร ทั้งภาษาไทย

และภาษาคำต่างประเทศเท่านั้น การอนุรักษ์วัสดุห้องสมุดหมายถึง การป้องกัน หยุดชะลอ การเสื่อมสภาพ และการซ่อมแซม การแก้ไขการเสื่อมสภาพ

ห้องสมุดในเขตกรุงเทพมหานครได้แก่ ห้องสมุดโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย ห้องสมุดวิทยาลัย สำนักหอสมุดกลางและห้องสมุดคณะ ห้องสมุดประชาชน และ ห้องสมุดเฉพาะ บรรณารักษ์ซึ่งทำหน้าที่เป็นหัวหน้าอยู่ในห้องสมุด ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนัก หอสมุด หัวหน้าบรรณารักษ์ห้องสมุดคณะ หัวหน้าบรรณารักษ์ห้องสมุดวิทยาลัยต่าง ๆ บรรณารักษ์ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน และห้องสมุดเฉพาะ

หอสมุดแห่งชาติเป็นห้องสมุดที่มีขนาดใหญ่ มีลักษณะการดำเนินงานที่แตกต่างไปจาก ห้องสมุดโดยทั่ว ๆ ไป จึงไม่อาจนำมารวมเฉลี่ยหรือเป็นข้อมูลร่วมกับห้องสมุดดังกล่าวได้ แต่ได้ใช้ข้อมูลบางอย่างเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษาเรื่องนี้ได้แก่ บรรณารักษ์ห้องสมุดจำนวน 230 คน จำแนกประเภทได้แก่ บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 81 คน บรรณารักษ์วิทยาลัย ห้องสมุดคณะต่าง ๆ หัวหน้าสำนักงานหอสมุด จำนวน 72 คน บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะระดับต่าง ๆ จำนวน 66 คน และบรรณารักษ์ห้องสมุด ประชาชน จำนวน 11 คน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ
2. ศึกษาสภาพการอนุรักษ์ วิธีการ ความสนใจ นโยบาย ปัญหา และวิธีการแก้ ปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุด ของห้องสมุดต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 230 แห่ง ได้แก่ ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ห้องสมุดวิทยาลัย สำนักงานหอสมุด และห้องสมุดคณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ห้องสมุดเฉพาะระดับกระทรวง ทบวง กรม และ ห้องสมุดประชาชน โดยใช้แบบสอบถาม

3. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเบื้องต้น คือ หาค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สูตร $P = \frac{f}{N} \times 100$, $\bar{X} = \frac{\sum fX}{N}$ และ $S.D. = \sqrt{\frac{\sum fX^2}{N} - \left(\frac{\sum fX}{N}\right)^2}$ ตามลำดับ

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

จะทำให้ทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการอนุรักษ์สัตว์ของสมุคในเขตกรุงเทพมหานคร รวมทั้งวิธีการอนุรักษ์สัตว์ของสมุค และทำให้ทราบถึงปัญหาในการอนุรักษ์สัตว์ของสมุค เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา อันจะทำให้ได้รับผลประโยชน์จากสัตว์ของสมุคในระยะยาว

ข้อตกลงเบื้องต้น

เพื่อสะดวกในการตีความหมายและวินิจฉัยผลการศึกษาเรื่องนี้ ถือว่าคำตอบที่ได้รับจากแบบสอบถามทุกฉบับ ผู้ตอบตอบด้วยความจริงใจ และเต็มใจ และเป็นข้อมูลที่ได้รับทั้งหมดในปีการศึกษา 2520 เป็นต้นไปประมาณ 2521 (พฤศจิกายน 2520 - กุมภาพันธ์ 2521)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย